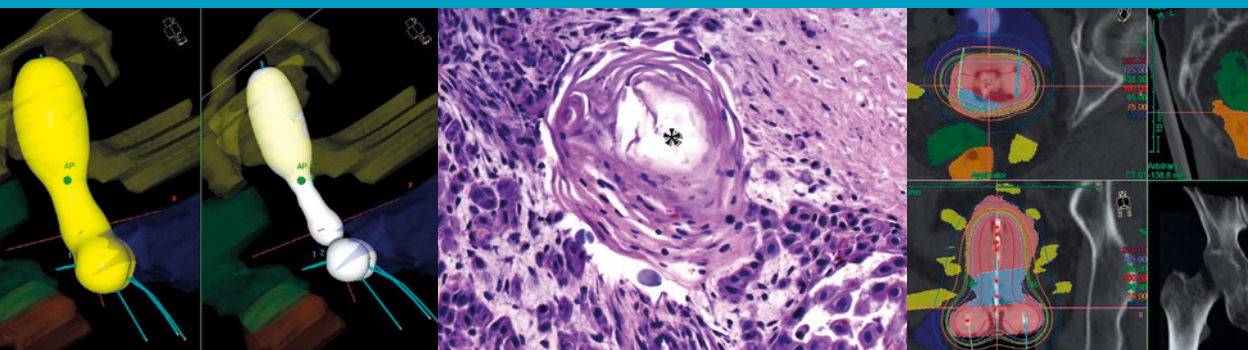

ZARYS GINEKOLOGII ONKOLOGICZNEJ

POD REDAKCJĄ JANINY MARKOWSKIEJ
I RADOSŁAWA MĄDREGO

TOM I

Wydanie III uzupełnione

ZARYS GINEKOLOGII ONKOLOGICZNEJ

**POD REDAKCJĄ JANINY MARKOWSKIEJ
I RADOSŁAWA MĄDREGO**

TOM I

Zarys ginekologii onkologicznej

pod redakcją Janiny Markowskiej i Radosława Mądrego

© Stowarzyszenie do Walki z Chorobą Nowotworową przy Oddziale Ginekologii Onkologicznej
Katedry Onkologii UM w Poznaniu

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żaden z fragmentów książki nie może być publikowany w jakiegokolwiek formie bez wcześniejszej pisemnej zgody wydawcy. Dotyczy to także fotokopii i mikrofilmów oraz nagrywania, a także rozpowszechniania za pośrednictwem nośników elektronicznych.

TERMEDIA

Termedia Wydawnictwa Medyczne
ul. Kleberga 2
61-615 Poznań
tel./faks +48 61 822 77 81
e-mail: termedia@termedia.pl
<http://www.termedia.pl>

Termedia Wydawnictwa Medyczne
Poznań 2018
Wydanie III uzupełnione

Całość (tom I i II)
ISBN: 978-83-7988-272-4

Tom I
ISBN: 978-83-7988-270-0

Wydawca dołożył wszelkich starań, aby cytowane w podręczniku nazwy leków, ich dawki oraz inne informacje były prawidłowe. Wydawca ani autorzy nie ponoszą odpowiedzialności za konsekwencje wykorzystania informacji zawartych w niniejszej publikacji. Każdy produkt, o którym mowa w książce, powinien być stosowany zgodnie z odpowiednimi informacjami podanymi przez producenta. Ostateczną odpowiedzialność ponosi lekarz prowadzący.

Redaktorzy działów

I Część ogólna

prof. dr hab. n. med. Janina Markowska
Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

II Srom

dr hab. n. med. Jacek Jan Sznurkowski, MBA
Katedra i Klinika Chirurgii Onkologicznej, Gdański Uniwersytet Medyczny

III Pochwa

prof. dr hab. n. med. Włodzimierz Sawicki
Katedra i Klinika Położnictwa, Chorób Kobietych i Ginekologii Onkologicznej,
Warszawski Uniwersytet Medyczny

IV Szyjka macicy

dr hab. n. med. Robert Jach
Oddział Kliniczny Endokrynologii Ginekologicznej, Szpital Uniwersytecki w Krakowie

V Trzon macicy – nowotwory pochodzenia nabłonkowego

prof. dr hab. n. med. Andrzej Bieńkiewicz
Oddział Kliniczny Ginekologii Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

VI Trzon macicy – nowotwory pochodzenia mezenchymalnego

prof. dr hab. n. med. Mariusz Bidziński
Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. M. Skłodowskiej-Curie
w Warszawie
Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

VII Jajowód

prof. dr hab. n. med. Jan Kotarski
I Katedra i Klinika Ginekologii Onkologicznej i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

VIII Jajnik – nowotwory pochodzenia nabłonkowego

prof. dr hab. n. med. Paweł Blecharz
Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

IX Jajnik – nowotwory pochodzenia nienabłonkowego

dr hab. n. med. Anita Chudecka-Głaz, prof. PUM
Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologii Ginekologicznej Dorosłych i Dziewcząt,
Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

X Trofoblast

prof. dr hab. n. med. Ewa Nowak-Markwitz
Klinika Onkologii Ginekologicznej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

XI Piers

dr hab. n. med. Maria Litwiniuk
Oddział Chemioterapii, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu
Katedra i Zakład Patologii i Profilaktyki Nowotworów, Uniwersytet Medyczny
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

XII Nowotwory w ciąży

prof. dr hab. n. med. Stefan Sajdak
Klinika Ginekologii Operacyjnej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Zespół autorów

dr n. med. Tomasz Banaś

Klinika Ginekologii i Onkologii, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie
Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie

prof. dr hab. n. med. Włodzimierz Baranowski

I Katedra i Klinika Ginekologii i Położnictwa, Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr n. med. Urszula Bartodziej

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Ginekologii Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki”
w Łodzi

dr hab. n. med. Paweł Basta

Klinika Ginekologii i Onkologii, Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Jagielloński,
Collegium Medicum w Krakowie

prof. dr hab. n. med. Wiesława Bednarek

I Katedra i Klinika Ginekologii Onkologicznej i Ginekologii,
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

prof. dr hab. n. med. Mariusz Bidziński

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. M. Skłodowskiej-Curie w Warszawie
Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

dr n. med. Justyna Bieda

Dział Diagnostyki Obrazowej, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Andrzej Bieńkiewicz

Oddział Kliniczny Ginekologii Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Paweł Blecharz

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

dr hab. n. med. Lubomir Bodnar

Klinika Onkologii, Wojskowy Instytut Medyczny, Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

dr n. med. Krystyna Bratos

Oddział Radioterapii i Onkologii Ginekologicznej im. Stefana Skowrońskiego,
Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

dr n. med. Elżbieta Bręborowicz

Oddział Onkologii Klinicznej i Doświadczalnej, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Jan Bręborowicz

Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Krzysztof Cendrowski

Katedra i Klinika Położnictwa, Chorób Kobiety i Ginekologii Onkologicznej,
Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr n. med. Marzena Chajewska-Ciekańska

Katedra i Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Magdalena Chechlińska

Zakład Immunologii, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr hab. n. med. Anita Chudecka-Glaz, prof. PUM

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologii Ginekologicznej Dorosłych i Dziewcząt,
Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

dr n. med. Sławomir Cieśla

Oddział Chirurgii, Wojewódzki Szpital Zespolony w Lesznie

dr hab. n. med. Aneta Cymbaluk-Płoska

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologii Ginekologicznej Dorosłych i Dziewcząt,
Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

dr n. med. Anna Dańska-Bidzińska

II Klinika Położnictwa i Ginekologii, Oddział Ginekologii i Onkologii,
Szpital Kliniczny im. ks. Anny Mazowieckiej w Warszawie

dr hab. n. med. Romuald Dębski, prof. CMKP

II Klinika Położnictwa i Ginekologii, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

dr hab. n. med. Joanna Didkowska

Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

mgr Dariusz Droś

Członek zarządu Polskiego Towarzystwa Hipertermii Onkologicznej

dr n. med. Anna Fuchs

Katedra Zdrowia Kobiety, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Centrum Zdrowia Kobiety i Dziecka im. prof. W. Starzewskiego w Zabrze

dr n. med. Agnieszka Gąsowska-Bodnar

Klinika Ginekologii i Ginekologii Onkologicznej, Wojskowy Instytut Medyczny,
Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

lek. Tomasz Góra

Kliniczny Oddział Ginekologii i Położnictwa, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 1 w Rzeszowie

dr n. med. Jacek Przemysław Grabowski

Klinika Ginekologii, Campus-Virchow-Klinikum, Uniwersytet Medyczny Charité, Berlin, Niemcy

dr n. med. Anna Gryboś

Wydział Nauk o Zdrowiu, Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu

prof. dr hab. n. med. Marian Gryboś

Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu

lek. Milena Guszczynska-Losy

Klinika Ginekologii, Katedra Perinatologii i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

lek. Małgorzata Heydrych-Seweryn

Klinika Ginekologii i Ginekologii Onkologicznej, Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie

lek. Anna Horbaczewska

Oddział Kliniczny Endokrynologii Ginekologicznej, Szpital Uniwersytecki w Krakowie

dr n. med. Tadeusz Issat

Klinika Położnictwa, Chorób Kobięcych i Ginekologii Onkologicznej, CSK MSW w Warszawie
Zakład Zdrowia Prokreacyjnego, Instytut Matki i Dziecka w Warszawie

dr n. med. Barbara Izmajłowicz

Katedra Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

dr hab. n. med. Robert Jach

Oddział Kliniczny Endokrynologii Ginekologicznej, Szpital Uniwersytecki w Krakowie

prof. dr hab. n. med. Artur J. Jakimiuk

Klinika Położnictwa, Chorób Kobięcych i Ginekologii Onkologicznej, CSK MSW w Warszawie
Zakład Zrownia Prokreacyjnego, Instytut Matki i Dziecka w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Jerzy Jakubowicz

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

lek. Łukasz Janas

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

dr n. med. Marek Jasiówka

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

dr n. med. Karolina Jaszczyńska-Nowinka

Oddział Ginekologii Onkologicznej, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr n. med. Małgorzata Kampioni

Klinika Ginekologii Operacyjnej, Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny,
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Kazimierz Karolewski

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

lek. Bartosz Kasprzak

Katedra i Zakład Biofizyki, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

mgr inż. Mirosława Kaszkowiak

Katedra Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Katarzyna Katulska

Zakład Neuroradiologii Katedry Radiologii Ogólnej i Neuroradiologii, Uniwersytet Medyczny
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Witold Kędzia

Klinika Ginekologii, Katedra Perinatologii i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Dagmara Klasa-Mazurkiewicz

Katedra i Klinika Ginekologii, Ginekologii Onkologicznej i Endokrynologii Ginekologicznej,
Gdański Uniwersytet Medyczny

dr hab. n. med. Małgorzata Klimek

Klinika Onkologii, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

dr hab. n. med. Paweł Knapp

Klinika Ginekologii i Ginekologii Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

prof. dr hab. n. med. Zbigniew Kojs

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Krakowie

dr n. med. Wojciech Kolawa

Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie

dr n. med. Izabela Kopec

Instytut Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Jan Kornafel

Katedra Onkologii i Klinika Onkologii Ginekologicznej, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

dr n. med. Hanna Kosela-Paterczyk

Klinika Nowotworów Tkanek Miękkich, Kości i Czerniaków, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Jan Kotarski

I Katedra i Klinika Ginekologii Onkologicznej i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

lek. Agnieszka Kotlarz

Klinika Ginekologii i Onkologii, Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie

dr hab. n. med. Beata Kotowicz

Pracownia Markerów Nowotworowych Zakładu Patologii i Diagnostyki Laboratoryjnej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr hab. n. med. Magdalena Kowalewska

Zakład Onkologii Molekularnej i Translacyjnej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie
Zakład Immunologii, Biochemii i Żywienia, Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr hab. n. med. Maria Małgorzata Kowalska

Pracownia Markerów Nowotworowych Zakładu Patologii i Diagnostyki Laboratoryjnej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr n. med. Iwona Kozak-Darmas

Katedra i Oddział Kliniczny Ginekologii, Położnictwa i Ginekologii Onkologicznej w Bytomiu, Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

lek. Krzysztof Kozielek

Osrodek Profilaktyki i Epidemiologii Nowotworów im. Aliny Pienkowskiej S.A. w Poznaniu

Adam Koziarkiewicz

JASPERS, Warszawa

lek. Anna Lewek

Klinika Ginekologii, Katedra Perinatologii i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Maria Litwiniuk

Oddział Chemioterapii, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu
Katedra i Zakład Patologii i Profilaktyki Nowotworów, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

lek. Agata Lusińska

Klinika Ginekologii Operacyjnej, Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

lek. Barbara Łanoszka

Klinika Nowotworów Układowych i Uogólnionych, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Krakowie

dr n. med. Magdalena Magnowska

Klinika Onkologii Ginekologicznej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Julian Malicki

Katedra i Zakład Elektroradiologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Zakład Fizyki Medycznej, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Andrzej Malinowski

Klinika Ginekologii Operacyjnej, Endoskopowej i Ginekologii Onkologicznej,
Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

dr n. med. Grzegorz Manyś

Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Marcin Mardas

Oddział Ginekologii Onkologicznej, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Anna Markowska

Klinika Perinatologii i Chorób Kobięcych, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Janina Markowska

Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Andrzej Marszałek

Zakład Patologii Nowotworów, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu
Katedra i Zakład Patologii i Profilaktyki Nowotworów, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Rafał Matkowski

Katedra Onkologii i Zakład Chirurgii Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich
we Wrocławiu
Oddział Chirurgii Piersi, Centrum Chorób Piersi, Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu

dr hab. n. med. Radosław Mądry

Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Beata Megas

dane-i-analazy.pl

dr hab. n. med. Bogdan Michalski

Oddział Ginekologii Onkologicznej Ogólnej i Położnictwa, Okręgowy Szpital Kolejowy w Katowicach
Katedra Zdrowia Kobiety, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

lek. Mateusz Michalski

Oddział Ginekologii Onkologicznej Ogólnej i Położnictwa, Okręgowy Szpital Kolejowy w Katowicach
Katedra Zdrowia Kobiety, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

dr n. med. Marcin Misiek

Klinika Ginekologii im. prof. hab. dr n. med. Józefa Starzewskiego, Świętokrzyskie Centrum Onkologii
w Kielcach

lek. Beata Mroczkowska

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Ginekologii Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki”
w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Dawid Murawa

Katedra Chirurgii i Onkologii, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Zielonogórski
Oddział Chirurgii Ogólnej i Małoinwazyjnej, Szpital Pomnik Chrztu Polski w Gnieźnie

dr n. med. Marek Murawski

I Katedra i Klinika Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

prof. dr hab. n. med. Anna Nasierowska-Guttmejer

Zakład Patomorfologii, Centralny Szpital Kliniczny MSWiA w Warszawie
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Monika Natkaniec

dane-i-analazy.pl

dr hab. n. med. Anna Niwińska

Klinika Nowotworów Piersi i Chirurgii Rekonstrukcyjnej, Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr hab. n. med. Marek Nowak

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Ewa Nowak-Markwitz

Klinika Onkologii Ginekologicznej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Krzysztof Nowosielski

Oddział Ginekologii i Położnictwa, Śląski Instytut Matki i Noworodka w Chorzowie

prof. dr hab. n. med. Anita Olejek

Katedra i Oddział Kliniczny Ginekologii, Położnictwa i Ginekologii Onkologicznej w Bytomiu,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

dr n. med. Katarzyna Olszak-Wąsik

Katedra i Oddział Kliniczny Ginekologii, Położnictwa i Ginekologii Onkologicznej w Bytomiu,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

dr n. med. Wojciech Pabian

Oddział Kliniczny Endokrynologii Ginekologicznej, Szpital Uniwersytecki w Krakowie

dr hab. n. med. Grzegorz Panek

Klinika Nowotworów Narządów Płciowych Kobiety, Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr n. med. Anna Pasiuk-Czepczyńska

Dział Diagnostyki Obrazowej, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Andrzej Pietraszek

Oddział Brachyterapii, Wojewódzkie Wielospecjalistyczne Centrum Onkologii i Traumatologii
im. Mikołaja Kopernika w Łodzi

Igor Pietraszek

Oddział Radioterapii i Onkologii Ogólnej, Wojewódzkie Wielospecjalistyczne Centrum Onkologii
i Traumatologii im. Mikołaja Kopernika w Łodzi

dr hab. n. med. Tomasz Piotrowski

Katedra i Zakład Elektrodziagnostyki, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Zakład Fizyki Medycznej, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Kazimierz Pityński

Klinika Ginekologii i Onkologii, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie
Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Jagielloński, *Collegium Medicum* w Krakowie

dr n. med. Dominik Pruski

Klinika Ginekologii, Katedra Perinatologii i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Przemysław Pyda

Katedra i Klinika Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Onkologii Gastroenterologicznej i Chirurgii Plastycznej,
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Oddział Chirurgii Ogólnej, Minimalnie Inwazyjnej i Urazowej, Szpital im. F. Raszei w Poznaniu

dr hab. n. med. Grzegorz Raba

Instytut Położnictwa i Ratownictwa Medycznego, Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski

prof. dr hab. n. med. Tomasz Rechberger

II Katedra i Klinika Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

dr hab. n. med. Wojciech Rokita

Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

prof. dr hab. n. med. Andrzej Roszak

Katedra i Zakład Elektrodziagnostyki, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Oddział Radioterapii i Onkologii Ginekologicznej, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

dr n. med. Krzysztof Rożnowski

Oddział Onkologii Klinicznej, Śremski Ośrodek Onkologiczny S.A.

dr n. med. Maryna Rubach

Oddział Chemioterapii Diennej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Piotr Rutkowski

Klinika Nowotworów Tkanek Miękkich, Kości i Czerniaków, Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Stefan Sajdak

Klinika Ginekologii Operacyjnej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Włodzimierz Sawicki

Katedra i Klinika Położnictwa, Chorób Kobięcych i Ginekologii Onkologicznej,
Warszawski Uniwersytet Medyczny

prof. dr hab. n. med. Janusz A. Siedlecki

Zakład Onkologii Molekularnej i Translacyjnej, Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

prof. dr hab. n. med. Jerzy Sikora

Katedra Zdrowia Kobiety, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Centrum Zdrowia Kobiety i Dziecka im. prof. W. Starzewskiego w Zabrze

dr hab. n. med. Marek Sikorski, prof. UJK

Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

prof. dr hab. n. med. Krzysztof Składowski

I Klinika Radioterapii i Chemioterapii, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie,
Oddział w Gliwicach

prof. dr hab. n. med. Andrzej Skręt

Kliniczny Oddział Ginekologii i Położnictwa, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 1 w Rzeszowie
Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski

dr hab. n. med. Maciej Skrzypczak

II Katedra i Klinika Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

dr n. med. Marta Smoter

Klinika Onkologii, Wojskowy Instytut Medyczny, Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

dr hab. n. med. Anna Sobczuk

Klinika Ginekologii z Pododdziałem Onkologii Ginekologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

II Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Joanna Sobotkowska

Klinika Położnictwa, Perinatologii i Ginekologii, Instytut „Centrum Zdrowa Matki Polki” w Łodzi

dr n. med. Janusz Sobotkowski

Oddział Brachyterapii, Wojewódzkie Wielospecjalistyczne Centrum Onkologii i Traumatologii im. Mikołaja Kopernika w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Krzysztof Sodowski

Oddział Położnictwa i Ginekologii w Rudzie Śląskiej, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

dr n. med. Małgorzata Stawicka-Nielacna

Katedra Genetyki Klinicznej i Patomorfologii, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Zielonogórski

prof. dr hab. n. med. Jacek Suzin

Ósrodek Szpitalny im. M. Madurowicza, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. Mikołaja Pirogowa w Łodzi

Zuzanna Synowiec

Oddział Chemioterapii, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr n. med. Katarzyna Szarlej-Wcislo

Klinika Onkologii, Wojskowy Instytut Medyczny, Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

dr n. med. Monika Szarszevska

Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr n. med. Wiktor Szatkowski

Klinika Ginekologii Onkologicznej, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Krakowie

prof. dr hab. n. med. Cezary Szczylik

Klinika Onkologii, Wojskowy Instytut Medyczny, Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

dr hab. n. med. Jacek Jan Sznurkowski, MBA

Katedra i Klinika Chirurgii Onkologicznej, Gdański Uniwersytet Medyczny

dr n. med. Maria Szubert

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologicznej, I Katedra Ginekologii i Położnictwa, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

dr n. med. Lukasz Szyberg

Katedra i Zakład Patomorfologii Klinicznej, *Collegium Medicum* im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Zakład Patologii Nowotworów, Wielkopolskie Centrum Onkologii w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Krzysztof Szyllo

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Ginekologii Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

dr n. med. Wacław Śmiercka

Klinika Chirurgii Onkologicznej i Guzów Neuroendokrynnych, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr hab. n. med. Rafał Tarkowski

I Katedra i Klinika Ginekologii Onkologicznej i Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

dr n. med. Agnieszka Timorek-Lemieszczuk

Katedra i Klinika Położnictwa, Chorób Kobięcych i Ginekologii Onkologicznej, II Wydział Lekarski, Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr n. med. Piotr Tomczak

Oddział Chemioterapii, Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Klinika Onkologii, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

dr hab. n. med. Gabriel Wcisło

Klinika Onkologii, Wojskowy Instytut Medyczny, Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie

dr n. med. Mateusz Wichtowski

Katedra Chirurgii i Onkologii, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Zielonogórski

prof. dr hab. n. med. Krzysztof Wiktorowicz

Katedra Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

prof. dr hab. n. med. Jacek R. Wilczyński

Klinika Ginekologii Operacyjnej i Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

dr n. med. Miłosz Wilczyński

Klinika Ginekologii Operacyjnej, Endoskopowej i Onkologicznej, Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki” w Łodzi

prof. dr hab. n. med. Andrzej Witek

Katedra i Klinika Ginekologii i Położnictwa, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

lek. Elżbieta Wojciechowska-Lampka

Klinika Nowotworów Układu Chłonnego, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr n. med. Katarzyna Wójcik-Krowiranda

Oddział Kliniczny Ginekologii Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

dr hab. n. med. Andrzej Wróbel

II Katedra i Klinika Ginekologii, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

dr n. med. Aleksandra Zielińska

Katedra i Klinika Położnictwa, Chorób Kobięcych i Ginekologii Onkologicznej, Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr hab. n. med. Agnieszka Żółciak-Siwińska

Zakład Radioterapii, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

dr hab. n. o zdr. Jakub Żurawski

Katedra Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Przedmowa

Poprzednie dwie edycje „Zarysu ginekologii onkologicznej” zyskały duże uznanie Czytelników. Jesteśmy przekonani, że również trzecie wydanie, uzupełnione o najnowszą wiedzę przez autorów poszczególnych rozdziałów – wybitnych znawców omawianych zagadnień – nie zawiedzie Państwa oczekiwań.

Dzięki interdyscyplinarnej współpracy wielu znakomitych specjalistów w książce w uporządkowany i przystępny sposób omówiono epidemiologię, czynniki ryzyka, diagnostykę oraz metody leczenia nowotworów układu rozrodczego kobiety. Mamy nadzieję, że podręcznik ten będzie dla Państwa ciekawą lekturą, pomocną w podejmowaniu codziennych decyzji w praktyce klinicznej.

Wszystkim zaangażowanym w pracę nad książką dziękujemy za wysiłek, jaki włożyli w jej powstanie.

prof. dr hab. n. med. Janina Markowska
dr hab. n. med. Radosław Mądry

Spis treści

Część I Część ogólna

Rozdział 1	Epidemiologia nowotworów kobiecego układu płciowego w Polsce Joanna Didkowska	23
Rozdział 2	Histopatologia nowotworów narządu rodne go Jan Bręborowicz	41
Rozdział 3	Molekularna patogeneza nowotworów złośliwych Janusz A. Siedlecki, Magdalena Kowalewska	45
Rozdział 4	Predyspozycje genetyczne do nowotworów ginekologicznych Małgorzata Stawicka-Niełacna, Janina Markowska	63
Rozdział 5	Ultrasonografia w onkologii ginekologicznej Romuald Dębski	87
Rozdział 6	Markery nowotworowe w ginekologii onkologicznej Beata Kotowicz, Maria Małgorzata Kowalska, Krzysztof Sodowski, Krzysztof Nowosielski	115
Rozdział 7	Rola cytokin w rozwoju nowotworów Magdalena Chechlińska	125
Rozdział 8	Zasady leczenia chirurgicznego w ginekologii onkologicznej Andrzej Bieńkiewicz, Katarzyna Wójcik-Krowiranda	147
Rozdział 9	Wybrane aspekty chirurgii gastroenterologicznej w ginekologii onkologicznej Przemysław Pyda	155
Rozdział 10	Podstawy fizyczne i radiobiologiczne radioterapii Julian Malicki, Tomasz Piotrowski, Jan Kornafel	167
Rozdział 11	Kliniczne podstawy radioterapii Barbara Izmajłowicz, Jan Kornafel, Krzysztof Składowski	219
Rozdział 12	Podstawy chemioterapii nowotworów żeńskiego układu rozrodczego Gabriel Wcisto, Cezary Szczylik, Katarzyna Szarlej-Wcisto	251
Rozdział 13	Hormonoterapia w onkologii ginekologicznej Włodzimierz Baranowski	287
Rozdział 14	Powikłania urologiczne po leczeniu onkologicznym Tomasz Rechberger, Andrzej Wróbel	299

Rozdział 15	Profilaktyka i leczenie żyłnej choroby zakrzepowo-zatorowej w onkologii ginekologicznej Stefan Sajdak, Agata Lusińska, Małgorzata Kampioni	349
Rozdział 16	Profilaktyka we współczesnej ginekologii onkologicznej Paweł Knapp	391
Rozdział 17	Immunologia nowotworów układu rozrodczego kobiety Krzysztof Wiktorowicz, Mirosława Kaszkowiak, Jakub Żurawski	417
Rozdział 18	Hipertermia w onkologii Bogdan Michalski, Dariusz Droś, Mateusz Michalski	445
Rozdział 19	Zespoły paranowotworowe Krzysztof Rożnowski, Anna Markowska	461
Rozdział 20	Przeciwciała monoklonalne w ginekologii onkologicznej i terapii raka piersi Jacek R. Wilczyński, Marek Nowak, Miłosz Wilczyński	481

Część II **Srom**

Rozdział 1	Epidemiologia i etiopatogeneza raka sromu Anita Olejek, Iwona Kozak-Darmas, Katarzyna Olszak-Wąsik	501
Rozdział 2	Stany przedrakowe sromu Anita Olejek, Iwona Kozak-Darmas, Katarzyna Olszak-Wąsik	519
Rozdział 3	Leczenie operacyjne raka sromu Jacek Jan Sznurkowski	525
Rozdział 4	Radioterapia i radiochemioterapia chorych na raka sromu Andrzej Roszak	541
Rozdział 5	Chemioterapia chorych na raka sromu Andrzej Roszak	553
Rozdział 6	Chirurgia zaawansowanego miejscowo raka sromu i elementy chirurgii rekonstrukcyjnej Grzegorz Panek	559
Rozdział 7	Rak gruczołu Bartholina Marian Gryboś, Marek Murawski, Anna Gryboś	567

Część III **Pochwa**

Rozdział 1	Złośliwe guzy pochwy Andrzej Skręt, Tomasz Góra	583
Rozdział 2	Zasady leczenia chorych na raka pochwy Agnieszka Żółciak-Siwińska, Agnieszka Timorek-Lemieszczuk, Aleksandra Zielińska, Krzysztof Cendrowski, Włodzimierz Sawicki	609

Część IV Szyjka macicy

Rozdział 1	Epidemiologia i etiopatogeneza raka szyjki macicy Witold Kędzia, Wojciech Rokita, Dominik Pruski, Milena Guszczynska-Losy	619
Rozdział 2	Rola wirusów w raku szyjki macicy Marek Sikorski	641
Rozdział 3	Procedury diagnostyczne stosowane w wykrywaniu i rozpoznawaniu śródnabłonkowej neoplazji i raka szyjki macicy oraz w ocenie stopnia klinicznego zaawansowania procesu nowotworowego Robert Jach, Adam Kozierkiewicz, Beata Megas, Monika Natkaniec	665
Rozdział 4	Skrining raka szyjki macicy Robert Jach, Wojciech Kolawa	679
Rozdział 5	Objawy kliniczne raka szyjki macicy Witold Kędzia, Dominik Pruski	689
Rozdział 6	Diagnostyka obrazowa raka szyjki macicy Katarzyna Katulska	701
Rozdział 7	Histopatologia raka szyjki macicy Andrzej Marszałek, Łukasz Szyłberg	709
Rozdział 8	Markery nowotworowe w raku szyjki macicy Paweł Knapp	717
Rozdział 9	Czynniki prognostyczne w stanach przedrakowych i raku szyjki macicy Witold Kędzia, Dominik Pruski, Anna Lewek	731
Rozdział 10	Leczenie chirurgiczne raka szyjki macicy Kazimierz Pityński, Tomasz Banaś	743
Rozdział 11	Radioterapia raka szyjki macicy Małgorzata Klimek, Zbigniew Kojs	763
Rozdział 12	Chemioterapia raka szyjki macicy Marcin Mardas	797
Rozdział 13	Laparoskopia w leczeniu raka szyjki macicy Mariusz Bidziński	803
Rozdział 14	Nadzór po leczeniu raka szyjki macicy Mariusz Bidziński	807
Rozdział 15	Nowe metody leczenia raka szyjki macicy Jerzy Sikora, Anna Fuchs	809
Rozdział 16	Rzadkie nowotwory szyjki macicy Jerzy Sikora, Anna Fuchs	819

Część I

Część ogólna

Epidemiologia nowotworów kobiecego układu płciowego w Polsce

Joanna Didkowska

1.1. Wprowadzenie

W ciągu ostatnich 60 lat następowały w Polsce procesy, które znacząco zmieniły demograficzny obraz społeczeństwa, szczególnie zaś populacji kobiet. W latach 1963–2015 podwoił się udział kobiet powyżej 65. roku życia w żeńskiej populacji (9% w 1963 r., 18% w 2015 r.), liczba osób mieszkających w miastach zwiększyła się z 49% w 1963 r. do 61% w 2015 r. [1]. Postęp cywilizacyjny przyspieszony transformacją ustrojową na przełomie lat 80. i 90. XX wieku doprowadził również do zmian w sferze biologicznej (obniżenie wieku menarche w latach 1980–2000 z 13,41 do 12,82 roku [2, 3], zmniejszenie dzietności kobiet z 2,3 w 1980 r. do 1,26 w 2015 r., opóźnienie wieku pierwszego porodu z 23,4 roku w 1980 r. do 27 lat w 2015 r. [1]). Wszystkie powyższe zmiany miały wpływ na kondycję zdrowotną kobiet w Polsce.

Liczba kobiet w Polsce w połowie drugiej dekady XXI wieku wynosiła 19,8 mln. Najliczniejszą grupę stanowiły kobiety młode (20–44 lat) – 36%, i w średnim wieku (45–64 lat) – 27%. Udział dziewczynek w populacji (0–14 lat) wynosił 14%, a kobiet starszych (po 65. roku życia) – 18%. Przeciętny czas trwania życia kobiet wynosił 81,94 roku, na wsi był o 0,4 roku dłuższy niż w mieście [1].

Częstość zgonów kobiet z różnych przyczyn jest w Polsce podobna do obserwowanej w innych krajach rozwiniętych (dominują choroby układu krążenia – 51%, drugą pozycję zajmują nowotwory – 24%, choroby zakaźne stanowią przyczynę mniej niż 1% zgonów). Wśród kobiet młodych i w średnim wieku najczęstszą przyczyną zgonu są choroby nowotworowe, które powodują 32,7% przedwczesnych zgonów kobiet w wieku 20–44 lat i niemal 50% zgonów kobiet w wieku 45–64 lat (choroby układu krążenia były odpowiedzialne za 1/4 zgonów w tej grupie wiekowej) [1, 4]. Nowotwory narządów płciowych i nowotwory piersi stanowią łącznie prawie połowę nowotworów występujących u kobiet.

W rozdziale wykorzystano następujące źródła danych: dane dotyczące zachorowań pochodzą z Krajowego Rejestru Nowotworów [5], informacje o liczebności populacji i zgonów podano za Głównym Urzędem Statystycznym [6], dane dotyczące innych krajów zostały zaczerpnięte z powszechnie dostępnych opracowań przekrojowych [7–9]. Prezentowane wskaźniki to głównie standaryzowane współczynniki zachorowalności i umieralności (standaryzacja zapewnia porównywalność w czasie oraz pomiędzy obszarami geograficznymi) oraz cząstkowe współczynniki umieralności. Jako populacji odniesienia użyto standardowej populacji świata (W), w innych przypadkach określono podstawę standaryzacji (E – standardowa populacja Europy) [4].

Nowotwory układu płciowego stanowiły 16,7% wszystkich zachorowań na nowotwory. Wśród młodych kobiet odsetek ten wynosił 16%, a u kobiet w średnim wieku niemal 20% (odpowiednio 19% i 18% zgonów spowodowanych nowotworem w tych grupach wiekowych). W Polsce co roku notuje się ok. 14 tys. nowych zachorowań na nowotwory w obrębie kobiecych narządów płciowych (13 595 w 2015 r.). Zgony na skutek nowotworów narządów płciowych stanowiły w połowie drugiej dekady XXI wieku ponad 15% zgonów z powodu nowotworu u kobiet (w 2015 r. – 6828 zgonów) [4].

Nowotwory kobiecych narządów płciowych obejmują grupę chorób, które są identyfikowane na podstawie lokalizacji anatomicznej, charakteryzujących się odmiennymi cechami epidemiologicznymi i patologicznymi, objawami i strategią leczenia (tab. 1.1 i 1.2).

Udział zachorowań na nowotwory narządów płciowych (C51–C58) wśród zachorowań na nowotwory u kobiet w ciągu ostatnich trzech dekad zmniejszył się z 26% w 1980 r. do 17,5% w 2015 r., zgonów zaś z 19% w 1980 r. do 15% w 2015 r. Jest to wynikiem istotnego wzrostu znaczenia innych chorób nowotworowych (głównie raka piersi i raka płuca). Spadkowi frakcji towarzyszył jednak wzrost liczb bezwzględnych. W 1980 r. na nowotwory narządów płciowych zachorowało ponad 7600 kobiet, a zmarło w wyniku tych schorzeń ok. 5000 kobiet, w 2015 r. zanotowano ok. 14 000 zachorowań i ponad 6800 zgonów.

W Polsce w połowie drugiej dekady XXI wieku rozpoznano ponad 6500 nowotworów trzonu macicy, ponad 3700 raków jajnika i ponad 2700 raków szyjki macicy (tab. 1.1) [4]. Najwięcej zgonów w 2015 r. spowodowanych było nowotworami jajnika (prawie 2800), szyjki macicy (ok. 1600) i trzonu macicy (niemal 1700) (tab. 1.2).

Stopień zaawansowania nowotworu w chwili diagnozy determinuje zarówno sposób leczenia, jak i rokowanie. W przypadku raka szyjki macicy w pierwszej dekadzie XXI wieku nastąpiła poprawa wykrywalności w miejscowym stopniu zaawansowania (z 48% w latach 2000–2003 do 55% w latach 2008–2011). Systematycznie zwiększa się również liczba wykrywanych raków szyjki macicy *in situ* (183 w 1999 r. vs 722 w 2015 r.). Najwyższy odsetek rozpoznań w miejscowym stopniu zaawansowania dotyczył raka trzonu macicy i w omawianej dekadzie pozostawał na niezmiennym poziomie (78% w latach 2008–2011). Rak jajnika charakteryzuje największa liczba rozpoznań w stadium uogólnionym (1/3 rozpoznań) (tab. 1.3).

U kobiet przed 20. rokiem życia zachorowania na nowotwory ginekologiczne występują bardzo rzadko (rak jajnika). Zagrożenie nowotworami w obrębie kobiecych narządów

Tabela 1.1. Zachorowania na nowotwory żeńskich narządów płciowych, Polska 2015

Umiejscowienie nowotworu	Liczba bezwzględna	Współczynniki (zachorowania/100 000)		Skumulowane ryzyko zachorowania (do 75. roku życia)
		surowy	standaryzowany	
nowotwór złośliwy sromu	581	2,93	1,25	0,15
nowotwór złośliwy pochwy	104	0,52	0,23	0,03
nowotwór złośliwy szyjki macicy	2723	13,72	8,53	0,94
nowotwór złośliwy trzonu macicy	6243	31,46	16,61	2,12
nowotwór złośliwy nieokreślonej części macicy	44	0,22	0,10	0,01
nowotwór złośliwy jajnika	3735	18,82	11,22	1,28
nowotwór złośliwy innych i nieokreślonych żeńskich narządów płciowych	148	0,75	0,36	0,04
nowotwór złośliwy łóżyska	17	0,09	0,07	0,01
rak <i>in situ</i> szyjki macicy	722	3,64	2,97	0,25
rak <i>in situ</i> innych i nieokreślonych narządów płciowych	84	0,42	0,24	0,03

płciowych wzrasta z wiekiem, szczególnie między 40. a 64. rokiem życia (wartość współczynników zachorowalności wzrasta 10-krotnie). Szczyt zachorowalności (ok. 180/100 000) obserwuje się między 65. a 69. rokiem życia. W kolejnych latach życia zachorowalność się zmniejsza. Częstość zgonów z powodu nowotworów żeńskich narządów płciowych wzrasta z wiekiem w podobnym tempie jak częstość zachorowań (ryc. 1.1).

Częstość występowania nowotworów w obrębie żeńskich narządów płciowych w zależności od wieku jest uwarunkowana ich lokalizacją. Do 25. roku życia prawie wyłącznie występują zachorowania na raka jajnika (ok. 16 rocznie), u młodych kobiet (20–44 lat) dominuje rak szyjki macicy (ok. 500 zachorowań rocznie, 50% zachorowań w obrębie układu płciowego) i rak jajnika (ok. 360 zachorowań rocznie, 33% zachorowań w obrębie układu płciowego). Wśród kobiet w średnim wieku (45–64 lat)

Tabela 1.2. Zgony z powodu nowotworów żeńskich narządów płciowych, Polska 2015

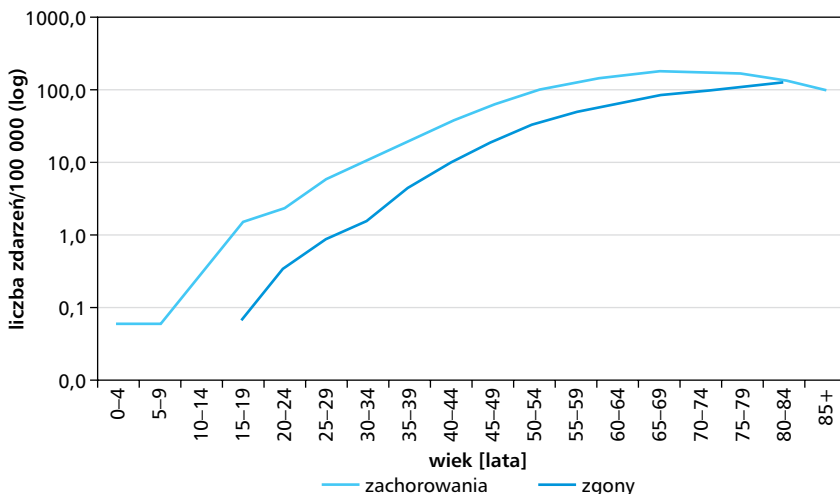
Umiejscowienie nowotworu	Liczba bezwzględna	Współczynniki (zgony/100 000)		Skumulowane ryzyko zgonu (do 75. roku życia)
		surowy	standaryzowany	
nowotwór złośliwy sromu	315	1,59	0,57	0,06
nowotwór złośliwy pochwy	65	0,33	0,12	0,01
nowotwór złośliwy szyjki macicy	1585	7,99	4,20	0,48
nowotwór złośliwy trzonu macicy	1690	8,52	3,31	0,38
nowotwór złośliwy nieokreślonej części macicy	168	0,85	0,36	0,04
nowotwór złośliwy jajnika	2768	13,95	6,94	0,84
nowotwór złośliwy innych i nieokreślonych żeńskich narządów płciowych	236	1,19	0,48	0,06
nowotwór złośliwy łożyska	1	0,01	0,00	0,00

Tabela 1.3. Rozkład stadium zaawansowania nowotworu w momencie diagnozy w Polsce w latach 2000–2011 wg lokalizacji nowotworu (dane KRN)

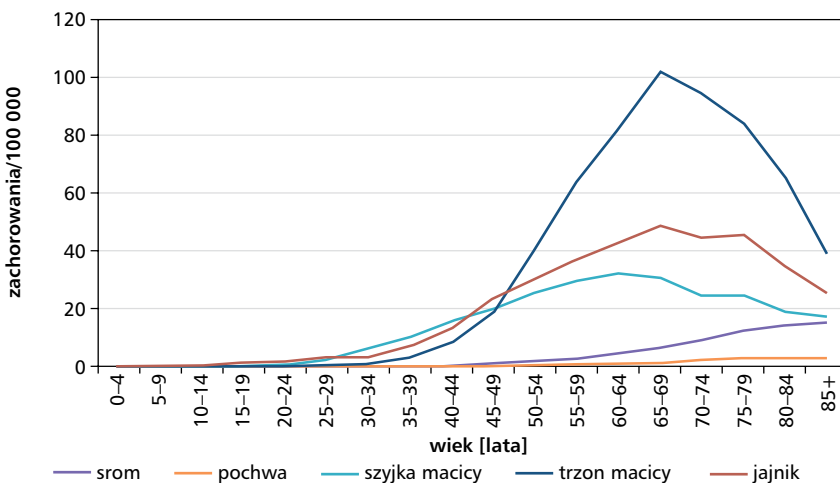
Lokalizacja nowotworu	2000–2003			2004–2007			2008–2011		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
szyjka macicy	48%	41%	11%	49%	39%	11%	55%	33%	12%
trzon macicy	77%	17%	6%	74%	19%	6%	78%	16%	6%
jajnik	34%	34%	33%	30%	36%	34%	32%	35%	32%

Stadium zaawansowania: I – miejscowe, II – regionalne, III – przerzuty odległe.

najczęstszym nowotworem w obrębie układu płciowego jest rak trzonu macicy (ponad 40%), a następnie rak jajnika (ok. 30%) i szyjki macicy (25% zachorowań). W najstarszej grupie (powyżej 65. roku życia) połowę zachorowań stanowią zachorowania na raka trzonu macicy, ok. 33% na nowotwory jajnika i ok. 17% na raka szyjki macicy (ryc. 1.2).

Rycina 1.1. Zachorowalność i umieralność z powodu nowotworów kobiecych narządów płciowych w poszczególnych grupach wiekowych, Polska 2013–2015

Rycina 1.2. Zachorowalność na nowotwory kobiecych narządów płciowych w zależności od wieku, Polska 2012–2014

1.2. Nowotwory sromu

Rak sromu jest czwartym co do częstości występowania nowotworem w obrębie układu płciowego kobiety (ok. 5%). Najczęstszą postacią histopatologiczną jest rak płaskonabłonkowy (95%), pozostałe to rak podstawnokomórkowy, mięsak i czerniak [10].

Ryzyko rozwoju raka sromu zwiększa się z wiekiem – zaledwie 20% przypadków zachorowań występuje przed 50. rokiem życia (w Polsce 5%, a mediana wieku zachorowania przypada na zakres 70–74 lat).

Całość (tom I i II)
ISBN: 978-83-7988-254-0

Tom I
ISBN: 978-83-7988-252-6

TERMEDIA

www.termedia.pl

